

ALEVİLİK-BEKTAŞILIK ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Forschungszeitschrift über Alevitentum und Bektaschitentum
Journal of Alevism-Bektashism Studies
Revista për hulumtime Alevive dhe Bektashive

Sayı: 25 2022

ALEVİ-BEKTAŞI KÜLTÜR ENSTİTÜSÜ
Das Alevitisch-Bektaschitische Kulturinstitut e.V.

ISSN: 1869-0122

ALEVİ - BEKTAŞI KÜLTÜR ENSTİTÜSÜ
Das Alevitisch - Bektaschitische Kulturinstitut e.V

ALEVİLİK - BEKTAŞİLİK
ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
Forschungszeitschrift über das Alevitentum und das Bektaschitentum
Journal of Alevism - Bektashism Studies

Uluslararası Süreli Yayın / International Journal (six-monthly)/
Internationale Forschungszeitschrift (6 monatlich)

Sayı/Issue/Heft: 25 Yaz/Summer 2022

ISSN 1869-0122

ALEVİLİK - BEKTAŞİLİK ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Forschungszeitschrift über Alevitentum und Bektaschitentum

Journal of Alevism - Bektashism Studies

Alevi - Bektaşî Kültür Enstitüsü Adına Yayın Sahibi

In Behalf of Alevi - Bektashi Culture Institute

Herausgeberin im Namen des Alevitisch - Bektaschitischen Kulturinstituts

Güllizar CENGİZ

Alevi - Bektaşî Kültür Enstitüsü Başkanı

Alevi-Bektashi Culture Institute - Bektashi chief executive

Leiterin des Alevitisch - Bektaschitischen Kulturinstituts

EDİTÖRLER / EDITORS / EDITOREN

Prof. Dr. Ali YAMAN

Doç. Dr. Mehmet ERSAL

Doç. Dr. Bülent AKIN

EDİTÖR YARDIMCISI / ASSISTANT TO EDITORS / LEKTORATSASSISTENT

Dr. Öğr. Üyesi Seyhan KAYHAN KILIÇ

YAYIN KURULU / EDITORIAL DEPARTMENT / REDAKTION

Prof. Dr. Hüseyin BAL - *Antalya AKEV Üniversitesi*

Prof. Dr. Michel BALIVET - *Provence Üniversitesi*

Prof. Dr. M. Fuat BOZKURT - *Emekli Öğretim Üyesi*

Prof. Dr. Eva CSAKI - *Peter Pazmany Katolik Üniversitesi*

Prof. Dr. Nilgün ÇIBLAK COŞKUN - *Mersin Üniversitesi*

Prof. Dr. Ayşe KAYAPINAR - *Milli Savunma Üniversitesi*

Prof. Dr. Levent KAYAPINAR - *Ankara Üniversitesi*

Prof. Dr. Filiz KILIÇ - *Nerşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi*

Prof. Dr. Irene MARKOFF - *York Üniversitesi*

Prof. Dr. Belkıs MENEMENCİOĞLU TEMREN - *Emekli Öğretim Üyesi*

Prof. Dr. Ahmet Yaşar OCAK - *TOBB Üniversitesi*

Prof. Dr. Hasan ONAT - *(1957-2020)*

Prof. Dr. Ali UÇAR - *Berlin Teknik Üniversitesi*

Prof. Dr. Alemdar YALÇIN - *Gazi Üniversitesi*

Doç. Dr. Haydar YALÇIN - *Ege Üniversitesi*

Dr. Öğr. Üyesi Ilgar BAHARLU - *Nerşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi*

Dr. Nevena GRAMATİKOVA - *Sofya Liberal Entegrasyon Vakfı*

Dr. Muhammed Ali SOLTANI - *Tabran Üniversitesi*

BİLİM KURULU / SCIENCE COMMITTEE / WISSENSCHAFTLICHER BEIRAT

- Prof. Dr. Erdal AKSOY** - *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi*
Prof. Dr. Ali Sinan BİLGİLİ - *Atatürk Üniversitesi*
Prof. Dr. Tuncay BÜLBÜL - *Kütahya Dumlupınar Üniversitesi*
Prof. Dr. Haydar EFE - *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi*
Prof. Dr. Metin EKİCİ - *Ege Üniversitesi*
Prof. Dr. Alimcan İNAYET - *Ege Üniversitesi*
Prof. Dr. M. Saffet SARIKAYA - *Süleyman Demirel Üniversitesi*
Prof. Dr. Janos SÍPOS - *Macaristan Bilimler Akademisi Müzik Enstitüsü*
Prof. Dr. Fatma Ahsen TURAN - *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi*
Prof. Dr. Harun YILDIZ - *Ondokuz Mayıs Üniversitesi*
Doç. Dr. Ahmet Yılmaz SOYYER - *Süleyman Demirel Üniversitesi*
Doç. Dr. Mustafa ŞEN - *Ortaođu Teknik Üniversitesi*
Dr. Öğr. Üyesi Erhan KURTARIR - *Yıldız Teknik Üniversitesi*
Dr. Öğr. Üyesi Cemal SALMAN - *İstanbul Üniversitesi*
Dr. David SHANKLAND - *Kraliyet Antropoloji Enstitüsü*

ÜLKE TEMSİLCİLERİ

LOCAL REPRESENTATIVES / LANDESVERTRETUNGEN

- Türkiye/Türkei* - **Dr. Muzaffer BİRDAL**
Amerika/Amerika - **Kemal KELEŞOĞLU**
Kanada / Kanada - **Prof. Dr. Irene MARKOFF**
Yunanistan/Griechenland - **Ahmet KARAHÜSEYİN**
Belçika/Belgien - **Yücel TOP**
Bulgaristan/Bulgarien - **Dr. Nevena GRAMATIKOVA**
İran/İran - **Dr. Muhammed Ali SOLTANI**
Macaristan / Ungarn - **Prof. Dr. Éva CSÁKI**

HAKEMLER

REFEREES / SCHIEDSAUSSCHUSS

- Prof. Dr. Erdal AKSOY** - *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi*
Prof. Dr. Bülent ARI - *Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi*
Prof. Dr. Mustafa ARSLAN - *Denizli Pamukkale Üniversitesi*
Prof. Dr. Mesut AYAR - *Karklıreli Üniversitesi*
Prof. Dr. Yusuf AYÖNÜ - *Ege Üniversitesi*
Prof. Dr. Hüseyin BAL - *Antalya AKEV Üniversitesi*
Prof. Dr. Michel BALIVET - *Provence Üniversitesi*
Prof. Dr. Ali Sinan BİLGİLİ - *Atatürk Üniversitesi*
Prof. Dr. M. Fuat BOZKURT - *Emekli Öğretim Üyesi*
Prof. Dr. Tuncay BÜLBÜL - *Kütahya Dumlupınar Üniversitesi*
Prof. Dr. Ömür CEYLAN - *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi*
Prof. Dr. Eva CSAKİ - *Peter Pazmany Katolik Üniversitesi*
Prof. Dr. Serpil ÇAKIR - *İstanbul Üniversitesi*
Prof. Dr. Mehmet ÇERİBAŞ - *Niğde Hacı Bektaş Veli Üniversitesi*
Prof. Dr. Nilgün ÇIBLAK COŞKUN - *Mersin Üniversitesi*
Prof. Dr. Sevilay ÇINAR - *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi*
Prof. Dr. Haydar EFE - *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi*
Prof. Dr. Metin EKİCİ - *Ege Üniversitesi*
Prof. Dr. Selami FEDAKAR - *Ege Üniversitesi*
Prof. Dr. Burak GÜMÜŞ - *Trakya Üniversitesi*
Prof. Dr. Vehbi GÜNAY - *Ege Üniversitesi*
Prof. Dr. Alimcan İNAYET - *Ege Üniversitesi*
Prof. Dr. Songül KARAHASANOĞLU - *İstanbul Teknik Üniversitesi*
Prof. Dr. Rezzan KARAKAŞ - *Sırt Üniversitesi*
Prof. Dr. Ayşe KAYAPINAR - *Milli Savunma Üniversitesi*
Prof. Dr. Levent KAYAPINAR - *Ankara Üniversitesi*
Prof. Dr. Filiz KILIÇ - *Niğde Hacı Bektaş Veli Üniversitesi*
Prof. Dr. İsmail KIVRIM - *Necmettin Erbakan Üniversitesi*
Prof. Dr. Fatma Sabiha KUTLAR - *Hacettepe Üniversitesi*
Prof. Dr. Irene MARKOFF - *York Üniversitesi*
Prof. Dr. Hasan ONAT - *(1957-2020)*
Prof. Dr. Erkan PERŞEMBE - *Ondokuz Mayıs Üniversitesi*
Prof. Dr. M. Saffet SARIKAYA - *Süleyman Demirel Üniversitesi*
Prof. Dr. İlkay ŞAHİN - *Erzincan Üniversitesi*
Prof. Dr. Rezan TATLIDİL - *Emekli Öğretim Üyesi*
Prof. Dr. Ömer TEBER - *Akdeniz Üniversitesi*

- Prof. Dr. Abdullah TEMİZKAN - Ege Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet TEMİZKAN - Ege Üniversitesi
Prof. Dr. Fatma Ahsen TURAN - Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Fikret TÜRKMEN - Emekli Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Ali UÇAR - Berlin Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Ali YAMAN - Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Prof. Dr. Harun YILDIZ - Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Prof. Dr. Ozan YILMAZ - Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Ali YOLCU - Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Doç. Dr. Bülent AKIN - İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi
Doç. Dr. Nevin AKKAYA - Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç. Dr. Ayten ALKAN - İstanbul Üniversitesi
Doç. Dr. Zahide AY - Necmeddin Erbakan Üniversitesi
Doç. Dr. Tuğrul BALABAN - Neşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Doç. Dr. Muhammed CEYHAN - Yalova Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Surur ÇELEPİ - Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Muvaffak DURANLI - Ege Üniversitesi
Doç. Dr. Pervin ERGUN - Gazî Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet ERSAL - İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi
Doç. Dr. Pınar FEDAKAR - Ege Üniversitesi
Doç. Dr. Müriyet HARMAN - Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Doç. Dr. Abbas KARAAĞAÇLI - Giresun Üniversitesi
Doç. Dr. Ayhan KARAKAŞ - Çukurova Üniversitesi
Doç. Dr. Murat KILIÇ - Neşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Doç. Dr. Ufuk ÖZCAN - İstanbul Üniversitesi
Doç. Dr. Fevzi RENÇBER - Şırnak Üniversitesi
Doç. Dr. Serkan SARI - Dicle Üniversitesi
Doç. Dr. Yağmur SAY - Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. M. Abdülbasit SEZER - Dicle Üniversitesi
Doç. Dr. A. Yılmaz SOYYER - Süleyman Demirel Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa ŞEN - Ortadoğu Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Tekin TUNCER - Neşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Doç. Dr. Yahya YEŞİLYURT - Millî Savunma Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin AKSOY - Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ALTUNMERAL - Bartın Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Onur AYKAÇ - Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ilgar BAHARLU - Neşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Nagihan BAYSAL - Ege Üniversitesi

- Dr. Öğr. Üyesi Ali ÇAPAR** - *Çankırı Karatekin Üniversitesi*
Dr. Öğr. Üyesi H.Ş. Çağatay ÇAPRAZ - *Kırklareli Üniversitesi*
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa DUMAN - *Uşak Üniversitesi*
Dr. Öğr. Üyesi Nilgün Nurhan KARA - *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi*
Dr. Öğr. Üyesi Seyhan KAYHAN KILIÇ - *Kanada*
Dr. Öğr. Üyesi İhsan Seddar KAYNAR - *Hakkari Üniversitesi*
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet KESKİN - *Samsun Üniversitesi*
Dr. Öğr. Üyesi İlker KİREMİT - *Karamanoglu Mehmetbey Üniversitesi*
Dr. Öğr. Üyesi Rabia KOCAASLAN UÇKUN - *Ege Üniversitesi*
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim KOLUNSAĞ - *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi*
Dr. Öğr. Üyesi Kader POLAT - *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi*
Dr. Öğr. Üyesi Cemal SALMAN - *İstanbul Üniversitesi*
Dr. Öğr. Üyesi Erhan SOLMAZ - *Uşak Üniversitesi*
Dr. Öğr. Üyesi Bahar TAYMAZ - *Esenyurt Üniversitesi*
Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Hilal TUZTAŞ HORZUMLU - *Yeditepe Üniversitesi*
Dr. Öğr. Üyesi H. Kübra UYGUR - *Mardin Artuklu Üniversitesi*
Dr. Öğr. Üyesi Hulusi YILMAZ - *Neşebir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi*
Arş. Gör. Dr. Didem Gülcin ERDEM KÜK - *Denizli Pamukkale Üniversitesi*
Dr. Seda GEDİK - *İzmir*
Dr. Nevena GRAMATİKOVA - *Sofya Liberal Entegrasyon Vakfı*
Dr. Janina KAROLEWSKI - *Hamburg Üniversitesi*
Dr. Muhammed Ali SOLTANI - *Tabran Üniversitesi*
Dr. Fatoş YALÇINKAYA - *İzmir*

Yayıncı Kurumun Adresi

Publishers Address / Adresse des Herausgebers

Malberg 1 • 53547 Hausen (Wied) Almanya Deutschland/Germany

Telefon Numarası / Phone / Telefonnummer : 00 49 (0) 263894 59 60

Faks / Fax / Fax : 00 49 (0) 263894 59 59

Web Sayfası / Webseite / Website : www.alevibektasikulturenstitusu.de

E-Posta Adresi / Email Address / E-Mail Adresse : abk.enstitusu@gmx.net

Baskı / Publishing House / Verlag : *Önel-Verlag*

Silcherstraße 13 50827 Köln - Almanya / Deutschland / Germany

Telefon Numarası / Phone / Telefonnummer : 00 49 221 5879084

Faks / Fax/Fax : 00 49 221 5879004

ALMANCA DİL EDITÖRÜ / GERMAN LANGUAGE EDITOR/

EDITOR FÜR DIE DEUTSCHE SPRACHE

Sebastian HEUER - *Bremen*

İNGİLİZCE DİL EDİTÖRÜ / ENGLISH LANGUAGE EDITOR/
EDITOR FÜR DIE ENGLISCHE SPRACHE

M.A. Ana KILIÇ - Ege Üniversitesi

TEKNİK YARDIMCILAR / TECHNICAL ASSISTANT/
TECHNISCHE UNTERSTÜTZUNG:

Cem AKDAĞ - İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi

Sevda YAHCİ - Alevi Bektaşî Kültür Enstitüsü

TARANAN İNDEKSLER / INDEXES / GESCANNTE INDIZES

MIAR

Kapak Tasarım

Designed By/ Setzung-Coverdesign

Mehmet Nuri ERDEM

© Copyright, 2022

Gönderilen yazılar yayımlansın veya yayımlanmasın iade edilmez.

Dergimiz altı ayda bir çıkmaktadır. Uluslararası Hakemlidir.

Yazıların bilimsel ve yasal sorumlulukları yazarlarına aittir.

The articles you send cannot be given back even if they are not published.

Our magazine is published in every six month.

The owners of the article account for the legal and scientific responsibility.

Zugesandte Manuskripte werden, unabhängig von ihrer Veröffentlichung, nicht zurückerstattet.

Unsere Fachzeitschrift erscheint halbjährlich. Sie hat einen Schiedsausschuss.

Die wissenschaftliche und juristische Verantwortung für die Textinhalte liegt beim Verfasser selbst.

İÇİNDEKİLER

Editörlerden	
Ali YAMAN / Mehmet ERSAL / Bülent AKIN	xiii
Makaleler	1
17. Yüzyılda Zındık ve Günahkarlar: Şikayet Defterlerinden Örnekler	
Michael URSINUS / Benjamin WEINECK	3
Alevilik-Bektaşılık Araştırmalarında Yöntem Problemi Etrafında Bazı Düşünceler	
Harun YILDIZ	20
Bulgaristan'da Alevi-Bektaşî Topluluğunda Hızır-İlyas Kültünün Yansımaları ve Hıdırellez Geleneği	
Nevena GRAMATIKOVA	39
Âşıklığa Geçiş Sürecinde Rüya ve Bâde Motifi: Diyarbakırlı Âşık Mah Turna	
Fatoş YALÇINKAYA	66
Yunus Emre Divan'ında Hızır-İlyas Kültü	
Hüseyin AKSOY	90
Şahkulu Ayaklanmasında Mehdî Söylemi ve Hicrî 1000 Yılı Üzerinde Bir Değerlendirme	
Mihriban ARTAN	103
Fichte ve Yunus Emre'de Arı Ben'in İfadesi	
Ayşe ACAR / Sadık ACAR	137
Virânî Abdal'ın "Elif U Mim 'Den Aldık Sırr-I Kuranı" Matlai ile Başlayan Deyişi İçin Bir Tercih (Yorum)	
Hüseyin ALBAYRAK	159
Tanıtmalar	182
Ali Yaman (2022). Şah-ı Merdan'a Talip Olanlar: Kızılbaşlar Aleviler Bektaşiler (Temel Bilgiler)	
Mihriban ARTAN	184
Bülent Akın (2020). Kızılbaş Oğuzlar ve Şah İsmail'in Anayurdu Diyarbakır -Tarih, İnanç, Kimlik, Ocaklar ve Ritüeller-	
Elif ŞAHİN	192
Ahmet Yaşar Ocak (2020). Türk Folklorunda Kesik Baş	
Seda SAKAOĞLU	202
Dergi Yazı Teslim Kuralları	211

CONTENTS

Editor's Letter	
Ali YAMAN / Mehmet ERSAL / Bülent AKIN	xiii
Articles	1
Zindiqs and Sinners in the 17th Century: Examples from Record Books of Complaints	
Michael URSINUS / Benjamin WEINECK	3
Some thoughts around the problem of method concerning the researchers of Alevism- Bektashism	
Harun YILDIZ	20
Reflections of the Cult of Khidr-Elijah and the Hidrellez Tradition in the Alevi-Bektashi Community in Bulgaria	
Nevena GRAMATIKOVA	39
Dream and Bade Motif in the Process of Transition to Ashik: Ashik Mah Turna from Diyarbakır	
Fatoş YALÇINKAYA	66
Hızır-Ilyas Cult in The Divan of Yunus Emre	
Hüseyin AKSOY	90
An Assessment of The Mahdi Discourse in the Shakhkulu Rebellion and Hijri 1000	
Mihriban ARTAN	103
The Expression of "Pure I" in Fichte' and Yunus Emre's Discourse	
Ayşe ACAR / Sadık ACAR	137
An Interpretation of Virani Abdal's Poem Starting with the Couplet "Elif u Mim'den Aldık Sırr-ı Kurani"	
Hüseyin ALBAYRAK	159
Reviews	182
Ali Yaman (2022). Şah-ı Merdan'a Talip Olanlar: Kızılbaşlar Aleviler Bektaşiler (Temel Bilgiler)	
Mihriban ARTAN	184
Bülent Akın (2020). Kızılbaş Oğuzlar ve Şah İsmail'in Anayurdu Diyarbakır -Tarih, İnanç, Kimlik, Ocaklar ve Ritüeller-	
Elif ŞAHİN	192
Ahmet Yaşar Ocak (2020). Türk Folklorunda Kesik Baş	
Seda SAKAOĞLU	202
Paper Formatting Guidelines	211

INHALTSVERZEICHNIS

Von den Editoren	
Ali YAMAN / Mehmet ERSAL / Bülent AKIN	xiii
Artikel	1
Ketzer und Sünder Im Anatolien Des 17. Jahrhunderts: Beispiele Aus Dem Osmanischen Registerbuch Der Beschwerden Von 1675	
Michael URSINUS / Benjamin WEINECK	3
Einige Überlegungen zum Problem der Methode in der Forschung zum Aleviten- und Bektaschitentum	
Harun YILDIZ	20
Überlegungen zum Hızır-Ilyas-Kult und zur Hidrellez-Tradition in der alevitisch- bektaschitischen Gemeinschaft in Bulgarien	
Nevena GRAMATIKOVA	39
Träume und das Motiv des Weins im Werdensprozess einer Volksdichterin: Âşık Mah Turna aus Diyarbakır	
Fatoş YALÇINKAYA	66
Der Hızır-Ilyas-Kult im Diwan von Yunus Emre	
Hüseyin AKSOY	90
Eine Betrachtung des Mahdi-Diskurses und des Jahres 1000 der Hedschra im Kontext des Şahkulu-Aufstands	
Mihriban ARTAN	103
Der Begriff des absoluten Ich bei Fichte und Yunus Emre	
Ayşe ACAR / Sadık ACAR	137
Ein Kommentar zu Virânî Abdal's Deyiş, das mit dem Matla (Distichon) "Elif u Mim'den Aldık Sırr-ı Kuran" beginnt	
Hüseyin ALBAYRAK	159
Vorstellung	182
Ali Yaman (2022). Şah-ı Merdan'a Talip Olanlar: Kızılbaşlar Aleviler Bektaşiler (Temel Bilgiler)	
Mihriban ARTAN	184
Bülent Akın (2020). Kızılbaş Oğuzlar ve Şah İsmail'in Anayurdu Diyarbakır -Tarih, İnanç, Kimlik, Ocaklar ve Ritüeller-	
Elif ŞAHİN	192
Ahmet Yaşar Ocak (2020). Türk Folklorunda Kesik Baş	
Seda SAKAOĞLU	202
Regeln zur Einreichung von Artikeln	211